Náhradník

Původ materiálu
Marta Sedláčková
Pořadí v lekci
2

Téma

Apoštolský náhradník Matěj se stává svědkem evangelia

Cíl

- Vyprávět příběh o doplnění apoštolského kruhu Matějem.
- Mluvit o převzetí úkolu, o naději, že Jidášův nesplněný úkol může udělat náhradník, kterého vybere Bůh.
- Opakovat apoštolské vyznání víry, uvědomit si, že evangelium a víru je dobré předávat v plnosti.

Pro učitele

Výkladové poznámky

Proč je třeba zvolit náhradníka? **Dvanáctka apoštolů** je symbolický počet —jde o obnovení vyvoleného národa, který byl tvořen dvanácti kmeny. Že má doplňující volba především symbolickou funkci, je zřejmé z toho, že se o většině apoštolů dále nemluví, důležitost apoštolů se projevuje především na začátku, při zakládání církve. Dvanáctka je tu jako most od Ježíše k prvotní církvi. Dělají to, co má dělat ve světě církev, a později to od nich převezmou jiní (učí, působí zázraky, plní charitativní úkoly, zprostředkovávají Ducha svatého, posílají pověřené, zakládají a uznávají nové sbory). Apoštolové sdíleli s Ježíšem všechno, život i poslání, jsou tedy spolehlivými nositeli Ježíšových záměrů.

Jak je vymezen pojem **apoštol**? Podle Lukáše se jím může stát jen ten, kdo byl s Ježíšem od křtu do zmrtvýchvstání.

- Apoštol je jeden ze Dvanácti.
- Být apoštolem znamená být ve služebném úřadu, Lukáš v té souvislosti mluví o službě a pověření (Sk 1,17.20).
- Funkcí apoštola je vydávat svědectví.

- Poznávacím znamením je vyvolení, obdarování Duchem a poslání.

Výjimečně mluví jako o apoštolovi i o Pavlovi (Sk 14,4).

Stát se svědkem je podle Lukáše jediná možnost, jak předat jedinečnou apoštolskou zkušenost s Ježíšem. Tato zkušenost se stala v konkrétním čase a uzavírá se nanebevstoupením. Stát se svědkem zmrtvýchvstání neznamená být očitým svědkem vstávání z hrobu, ale Ježíšova celého života.

Svědectví:

- Nejde jen o to popsat, co se stalo, ale jde o zachycení a vysvětlení dějů ve víře (podle Písem a v Duchu).
- Je k němu potřeba obdarování Duchem.
- Obsahem svědectví není jen osobní zkušenost, ale je to Ježíš se vším, co dělal, jak jednal.
- Svědectví je určeno v první řadě pro Izrael, pak pro celý svět.
- Jako svědky vnímá Lukáš především apoštoly, ale označuje tak i Pavla a Štěpána. Pavel se setkal se vzkříšeným Ježíšem zvláštní způsobem, svědčí o tomto setkání.

Lukášův příběh o **Jidášově konci** jako tragické nehodě je jedna z tradovaných variant, která v tomto kontextu má především vysvětlit, proč došlo k volbě náhradníka. O zavržení Jidáše Bohem autor Lukášova evangelia nemluví.

Muselo se splnit slovo Písma je typický lukášovský obrat, zde s odkazem na Ž 69, Ž 26 a Ž 109,8. S pomocí Písma se Lukáš vyrovnává s tím, že v nejužším kruhu se vyskytla zrada — vždyť to je už předpověděno, že se to může stát, Boží záměr to nezhatí. Zároveň Lukáš vnímá způsob Jidášovy smrti jako určitou část trestu (viz dovolávání se potrestání nepřátel v žalmech); a hledá z této situace pomocí Písma východisko. Tyto odkazy mají také dosvědčit, že se nelze vzdát Starého zákona a samo Písmo dokazuje správnost toho, o čem se vypráví v evangeliu a Skutcích.

Josef Barsabas (syn Sabasův), zvaný Justus (Spravedlivý) versus **Matěj**. Můžeme domýšlet podle uvedeného jména, že Josef byl známější, důstojnější, možná se jevil jako vhodnější kandidát. Ovšem jako již mnohokrát, oči Toho, který vidí do srdce, vyvolily toho méně nápadného. Zajímavé je, že toto je první i poslední zmínka o obou mužích.

Los je zde jako vyjádření otevření společenství Boží vůli. Losem se například určovalo pořadí kněžských rodů pro službu v chrámě. Způsob losování není pro vyprávění podstatný.

Dvanáctka jako symbol plnosti, kompletnosti — jde také o to, **aby svědectví o Ježíši bylo předáváno kompletní, v plné šíři**, nezkresleně. O tom mluví legenda o vzniku Apoštolského vyznání víry ze 4. století — podle ní každý z apoštolů vyslovil jednu větu z Kréda. Je také jasné,

že je třeba se o úkol svědectví dělit, že jeden člověk by tuto službu neunesl.

Úskalí

Rozhodně není dobré se zabývat podrobným popisem Jidášovy smrti. Není ani třeba domýšlet, zda se mu stalo neštěstí (Lk verze) nebo svůj život skončil sám (Mt verze) nebo jestli, podle jiné varianty, kterou zaznamenal biskup Papias ve 3. století, dožil se strašnou nemocí. Rozhodující je, že v kruhu Ježíšových učedníků je prázdné místo. To ovšem nezastaví svědectví o Ježíšově životě, smrti a zmrtvýchvstání.

Odkazy

Odkazy na starší přípravky a další pracovní materiály najdete pod textem úlohy pod nadpisem **Kam dále**.

Pro děti

Předškoláci

Předškolním dětem můžeme krátce a názorně příběh vyprávět pomocí jednoduchých pomůcek. Dětem v soustředění pomáhá, když se koncentrujete na příběh, znázorňujete ho a nepřerušujete ho otázkami, na ty přijde čas později. Děti po vyprávění přemýšlí, podle jakých kritérií vybral Bůh Matěje — je to otevřená otázka, nemá odpověď, kterou lze jednoznačně vyčíst z textu.

Když se učedníci rozloučili s Ježíšem a už ho neviděli na vlastní oči, vrátili se do Jeruzaléma. Sešli se v místnosti, kde před několika týdny slavili poslední večeři.

Uprostřed místnosti stál stůl. *(Rozprostřete před sebe kruh z látky nebo papíru jako stůl.)*

Kolem něj stály židle. Bylo jich jedna, dvě, tři… *(Rozkládejte pomalu okolo stolu kolečka jako židle a počítejte je, až do dvanácti.)*

Ježíšovi nejbližší učedníci, kterým se říká apoštolové, se na ně posadili. Byli to Petr… Jan… Jakub… Ondřej, Filip, Tomáš, Bartoloměj, Matouš, Jakub Alfeův, Šimon Zélota a Juda Jakubův. *(Na každou židli usaďte jeden schematicky nakreslený obličej či postavičku, nespěchejte, ukažte vždy obličej dětem.)*

Poslední židle zůstala prázdná.

Ta patřila Jidášovi, který Ježíše zradil. Jidáš už nežil, říká se, že se mu stala smrtelná nehoda.

Petr *(ukažte jeho obličej)* řekl: „Potřebujeme, aby Jidáše někdo nahradil. Někdo musí místo Jidáše vyprávět lidem o Ježíši. Někdo musí převzít jeho úkol.“

Kdo by to měl být?

„Hledáme někoho, kdo byl s Ježíšem od začátku. Musí to být někdo, kdo s Ježíšem chodil celou dobu a pamatuje si, jak mluvil a co dělal. Hledáme někoho, kdo byl s Ježíšem do konce. Musí to být někdo, kdo zažil jeho smrt a setkal se s ním, když byl vzkříšen.“

Takoví se našli dva. *(Ukažte dvě nakreslené postavičky nebo obličeje.)*

Jeden se jmenoval Josef Barsabas a říkali mu Spravedlivý. Druhý se jmenoval Matěj.

Petr se se všemi učedníky modlili a prosili Boha, aby jim ukázal, jestli si vybral Josefa Barsabase Spravedlivého nebo Matěje.

Udělali to tak, že na jeden lísteček napsali Josef Barsabas Spravedlivý a na druhý lísteček Matěj. Zamíchali je a losovali. Vytáhli lísteček a na něm bylo napsáno… Matěj.

Tak se Matěj stal dvanáctým apoštolem, aby vyprávěl lidem o Ježíši. *(Položte Matějovu postavičku/obličej na dvanáctou židli.)*

Můžete se dál ptát: Zajímalo by mě, podle čeho Bůh Matěje asi vybral? Co asi učedníci — apoštolové lidem vyprávěli? Jaký příběh o Ježíši máte rádi vy? Který byste rádi vyprávěli, zopakovali si ho? *(Můžete si s dětmi prohlížet ilustrovanou bibli apod.)*

Hra: Napište jména všech účastníků na papírky, dejte je do nádoby. Děti vymýšlejí drobné úkoly a pak se losuje, kdo je má udělat (kdo „převezme úkol“).

Pomůcky: Kruh z papíru nebo látky jako stůl, dvanáct malých kruhů jako židle, jedenáct schematicky namalovaných obličejů nebo postaviček se jmény na druhé straně (apoštolové), dvě postavičky či obličeje (Matěj a Josef — Josef může vypadat lépe, např. s pěknou čepicí nebo kravatou).

Mladší školní děti

Co se stane, když někdo nesplní úkol, když na něj zapomene? Jaké různé úkoly dostáváte? Ve škole, doma taky? Dostávají dospělí také nějaké úkoly, pověření, mají nějakou službu? A když to nesplní, co se stane pak?

Zkuste najít s dětmi různé příklady pro děti i dospělé. Většinou člověk úkol buď musí dodělat sám, anebo jeho práci musí převzít někdo jiný, to jsou dvě varianty, které děti znají z vlastní

zkušenosti.

Když se Pán Ježíš rozloučil se svými učedníky, když ho už neviděli na vlastní oči, vrátili se do Jeruzaléma. Byli to Petr, Jan, Jakub, Ondřej, Filip a Tomáš, Bartoloměj a Matouš, Jakub Alfeův, Šimon Zélóta a Juda Jakubův. Jedenáct Ježíšových nejbližších mužů, apoštolů. Spolu s nimi tam byla také Ježíšova matka Marie, Ježíšovi bratři, další ženy, děti a přátelé. Jedna židle ale byla prázdná a nikdo si na ni nesedl.

Komu patří ta židle? Ta je učedníka Jidáše. Na začátku si Ježíš vyvolil dvanáct nejbližších učedníků, aby byli všude tam, kam půjde, slyšeli jeho slova a viděli, co dělá. Aby si to pamatovali a dělali to tak jako on. To byl úkol dvanácti nejbližších učedníků. Služba, ke které byli povoláni. Jidáš to ale dělal všechno naopak, dokonce Ježíše zradil, vydal ho nepřátelům. Za tu zradu dostal peníze, koupil si za ni pole. Jenže si ho vůbec neužil, spadl z nějaké skály, někdo říkal, že to byla sebevražda. Teď tu je prázdná židle a nesplněný úkol. A učedníků ve službě je jen jedenáct.

Apoštol Petr to vidí. Ví, že mluvit o Ježíši je třeba všude a je potřeba, aby apoštolů bylo dost. Všichni se proto modlí.

Pak Petr vstane: „Všichni víte, co se stalo s Jidášem. S tím, který byl jako my vybrán ke službě. Jeho židle je prázdná. Jeho úkol, který sám opustil, nemá kdo splnit. Je třeba, aby jeho úkol převzal někdo jiný.“

„Kdo by to měl být?“ ptají se shromáždění lidé.

Petr odpovídá: „Musí to být někdo, kdo s námi chodil od začátku, od té doby, kdy byl Pán Ježíš pokřtěn od Jana, až do konce, kdy jsme ho viděli naposled. Někdo, kdo slyšel Ježíšova slova a viděl, co dělá. Kdo si to všechno pamatuje a dělá tak, jako to dělal Ježíš. Někdo, kdo převezme úkol a stane se svědkem toho, že Ježíš vstal z mrtvých.“

Všichni se rozhlíželi okolo, kdo by to mohl být. Kdo se na to hodí. Nakonec vybrali dva muže, oba byli přesně takoví, jak to říkal Petr.

Jeden se jmenoval Josef Barsabas a měl přezdívku Justus, to znamená Spravedlivý, protože všichni věděli, že je skutečně spravedlivý.

Druhý byl muž jménem Matěj. Ten žádnou přezdívku ani druhé jméno neměl. Možná si hodně lidí myslelo, že by měli vybrat Josefa. Všichni o něm přece ví, že je to dobrý a spravedlivý muž.

Petr ale řekne: „Musíme nechat vybrat Pána Boha. My nevidíme do srdce, ale on ano. A ví nejlíp, kdo se pro úkol apoštola nejvíc hodí. Vždyť nás si taky Ježíš vybral, a ne že jsme si my

vybrali jeho.“

Modlili se a pak losovali. Kdo si vytáhne z pytlíku bílý kamínek, toho Bůh vybral. A bílý kamínek si vytáhl… Matěj.

A tak se stalo, že se Matěj stal dvanáctým apoštolem. Převzal úkol po Jidášovi. Apoštolů bylo zase dvanáct. Nic z toho, co Ježíš říkal a co dělal nebude zapomenuto, dvanáct apoštolů půjde do celého světa vyprávět radostnou zprávu o tom, že Ježíš žije.

Pokud máte mapu světa, ukažte dětem, kam se podle tradice mohl Matěj vydat — Gruzie a Etiopie, je to kus světa, tam všude se dostala dobrá zpráva o Ježíši.

Uvažovací a tvořivý úkol: Co Bůh může vidět v lidském srdci? Co vidí v mém srdci? Děti mohou kreslit do tvaru srdce, neomezujte je tematicky. Pokud je otázka položena osobně, obrázky nechtějte nutně ukázat a vysvětlit, zachovejte dětem bezpečný prostor.

Tvořivá část: Dětem můžete nechat vyrobit životopisy Josefa Barsabase a Matěje. Můžete jim navrhnout, co by mohl obsahovat — portrét, věk, povolání, jestli měli manželky nebo děti. Do životopisu se píšou i různé schopnosti a přednosti, můžete se dětí ptát, v čem asi byli dobří.

Můžete se také zamyslet: Zajímalo by mě, co asi říkali Matěj a Josef Barsabas, když se dozvěděli výsledek losování?

Pomůcky: Například prázdná židle nebo losovací kameny. Ke tvoření papír, pastelky.

Starší školní děti

Práce se staršími dětmi nemá předem přesně daný výstup — cílem je uvažovat nad tím, zda je dobré vynechávat části obsahu víry. Děti na to mohou mít různé názory. Církev se na počátku shodla, že je důležité evangelium vyprávět bez vynechávek, v plnosti — i to je jeden z motivů příběhu o doplnění apoštolského kruhu. Využíváme k přemýšlení nad tím vyznání víry, které sice vytvořili apoštolové jen podle legendy, ale obsahuje a zachovává apoštolské učení.

Dětem dejte apoštolské vyznání víry rozstříhané na dvanáct částí. Jednu z nich ovšem předem schovejte. Děti mohou pracovat samostatně nebo ve skupinách, každému jednotlivci nebo skupině vyjměte jinou část Apostolika. Kdo srovná vyznání dřív? Kdo má výpovědi správně za sebou? A kdo — bez upozornění — přijde na to, že mu něco chybí?

Ptejte se: Víte, co vám chybí? Mohli bychom výpověď, která vám chybí, vynechat? Stačilo by vám Krédo v takto zkrácené podobě? Bylo možné některou část vynechat, a přesto bychom měli všechno? Kterou?

Když Jidáš zemřel, zbylo učedníků jen jedenáct. Myslíte, že by stačilo jen jedenáct apoštolů? Proč ano? Proč ne? Zkuste najít co nejvíc důvodů a sepište je, pokud jste předtím pracovali samostatně, teď pracujte ve skupině.

Přečtěte Sk 1,15–26. Hledejte v textu: Proč se Petr domnívá, že je třeba místo Jidáše zvolit náhradníka? Co musí splňovat nový apoštol, svědek?

Pomůcky: Apoštolské vyznání víry vytištěné a rozstříhané na dvanáct částí, Bible, tužky, papíry.

Přesah

Matěj byl podle tradice apoštolem v Judsku, na území dnešní Gruzie (kolem Kaspického moře), podle další tradice i v Etiopii (severovýchodní Afrika), zemřel kolem roku 63, tradice zná různá místa jeho smrti, Jeruzalém, Kolchida, Etiopie. Uctíván je v Německu, kde v Trevíru je část jeho ostatků. Jelikož je v Písmu doloženou postavou, jeho svátek se připomíná i v luterských církvích 24. února.

Zkuste si s dětmi zapamatovat všechna jména apoštolů. Můžete to zkusit jako hru: První říká: Ježíš si vybral za apoštola Petra. Druhý naváže: Ježíš si vybral za apoštola Petra a Jana. Atd. Případně to vyhlaste jako výzvu, kdo se jména naučí do příště.

Dvanáct lidí, taková hrstka — a přece tento kvas je základem více než dvou miliardového křesťanstva v dnešním světě!

Liturgie

Písně

Apoštolská (SV 274); *Přijď již, přijď Duchu stvořiteli* (SV 278)

Biblický text k zapamatování

Vy jste toho svědky. (Lk 24,48)

Rituál

Společné setkání lze pravidelně **zahajovat písní** např. Dík slovům tvým. Krátká je píseň *Dál přece nejdeme sami* (SV 39). Dá se využít také refrén písně *To já, ó Pane můj* (SV 331) a její první sloka „Koho pošlu, kdo se hlásí…” Na tyto písně se dá navázat představením postavy,

o které si dnes budeme povídat.

Zahájení s pomocí **výtvarného znázornění**: Do světla reflektoru na plakátu umístíme dnešní postavu (černobílý obrázek), po vyprávění ji mohou děti vybarvit. Dnes můžete začít tím, že ve světle reflektoru nikdo není, někdo chybí.

Okénko do bohoslužeb

Když se hraje fotbal, kolik je potřeba lidí? Jedenáct na jeden mančaft. Když se zvěstuje evangelium, kolik je potřeba lidí? A proč? Děti se dnes dovědí v nedělce, co si o tom minimálním počtu myslel evangelista Lukáš, autor Skutků.

Modlitba

Pane Ježíši, děkujeme ti za Matěje, který se stal apoštolem místo Jidáše a převzal jeho úkol. Děkujeme za všechny, kdo o tobě vypráví a nic důležitého schválně nevynechají. A nám pomoz, abychom svůj vlastní úkol našli a splnili.

Odkaz na pracovní list
02 Nejdřív svědkové příběhu
Kam dále
Radka Včelná, upr. Marta Sedláčková: Nejdřív svědkové příběhu (starší přípravka…
Píseň „Dík slovům tvým“
Odkaz na píseň
Apoštolská (Prosíme tě) (SV274)
Přijď již, přijď, Duchu stvořiteli, Duchu smíření
Cílová skupina
Předškolní
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami IV (s apoštoly, s Janem a celou církví)
Biblický odkaz (kat)
Skutky 1,13–26